

Крисовата Катерина Вікторівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
ЗУНУ, м. Тернопіль

ТЕОРЕТИКО-РЕТРОСПЕКТИВНІ ДОМІНАНТИ МИТНИХ ДЕЛІКТІВ

Порушення митних правил є найбільш поширеним видом правопорушень у галузі митної справи. А механізм запобігання та протидії порушенням митних правил набуває своєї актуальності у процесі формування в Україні як правової, соціальної держави. Процес здійснення комплексної боротьби із зазначеними деліктами у митній сфері є необхідною умовою інтеграції нашої країни в європейський простір.

Митна деліктність – це сукупність порушень митних правил, вчинених у певний період часу, в певному регіоні або в державі в цілому, що є самостійним, системно-структурним утворенням, в якому окремі проступки є первинними елементами [1, с. 36].

Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, і за які передбачена адміністративна відповідальність [2].

Варто зазначити, що головним системоутворюючим злочином, що історично заклав підвалини виникнення поняття «митна деліктологія» є контрабанда. Поняття «контрабанда» як правопорушення з'явилося в XIV столітті у період зародження капіталізму і бурхливого розвитку товарно-грошових відносин, коли країни визнали для себе не вигідним безперешкодний ввіз і вивіз товарів. Контрабанда – це злочинний прояв, відомий людству зі стародавніх часів. Термін має італійське походження й означає «проти (contra) урядового указу (bando)». Усяке порушення правил, установлених законом і іншими нормативними актами, чи провозу (проносу) товарів і цінностей через границю з прихованням їх від контролю з боку митниць, одержало назву контрабанди, а винні в здійсненні таких дій підлягали покаранню.

У середині XIX ст. за викриття контрабанди, але з порушеннями митних правил, доглядач отримував 50–66% вартості товару, а якщо це відбулося поза розташуванням митниці – 47%. За кожного контрабандиста митник отримував 45 крб. [3, с. 424]. Митники отримували винагорода не лише за виявлення контрабанди, але і за затримання контрабандистів. Під затриманням контрабанди розумілося затримання не лише самого товару, а і його власника. І лише при виконанні цієї умови виплачувалася винагорода у повному обсязі. У разі затримання контрабанди без власника, винагорода складала 15% суми штрафу і сплачувалася особі, що надала достовірні свідчення про власника товару.

Моніторинг архівних джерел дає підстави стверджувати, що розвиток митних відносин продукував зростання контрабандних явищ у кінці XVIII – на початку XIX ст. Нелегальне виробництво та торгівлю такою продукцією породжувала нестабільність ринку у державі. На правобережних губерніях процвітала споживча контрабанда, адже прикордонні території були ґрунтом для зростання незаконної діяльності. Створення багатьох структур, які захищали кордони імперії не було ефективним засобом захисту інтересів імперії. Усунення негативних явищ у зв'язку з лібералізацією митної торгівлі скеровувалося на боротьбу з порушеннями митних правил [4, с. 5].

Контрабанда як злочин передбачена законодавством практично всіх країн світу. Вона є істотною складовою економічної злочинності, пов'язана з розкраданнями, ухиленням від сплати митних платежів, вчиненням посадових злочинів. Контрабанда характеризується високим ступенем організованості, технічного забезпечення, міжнародними зв'язками. Під час фізичного приховування предмети контрабанди намагаються сховати від посадової особи митного органу, зокрема за допомогою тайників – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією ціллю конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу. Можуть бути використані й інші способи, що утруднюють виявлення: приховування в природних заглибленнях людського тіла чи тварин, у волоссі. Саме таке примітивне приховування в одязі, продуктах харчування, білизні, взутті, багажі, купе вагонів, салонах автомобілів й автобусів є найбільш поширеним способом вчинення контрабанди фізичними особами.

Незважаючи на те, що частка митних злочинів в загальній структурі злочинності в Україні досить незначна, проте рівень їх соціальної та економічної небезпеки дуже високий. Це обумовлює необхідність боротьби з цими діяннями, враховуючи усі мотиви (чинники) вчинення, загрози, що виникають та індикатори (критерії) митної злочинності.

Митні делікти визначаються такими особливостями:

- недостатній контроль з боку правоохоронних відомств за походженням та рухом капіталів через митний кордон України;
- здійснення державою протекціоністської митної політики, яка проявляється введенням непомірно високих ставок ввізного мита;
- низький рівень поінформованості громадян про митні процедури та правила здійснення зовнішньоекономічних угод;
- широкі можливості для здійснення транзитних операцій, що виникли як наслідок краху системи соціалізму та кримінального правосуддя в країнах так званого «соціалістичного табору»;
- невизначений статус кордонів між державами, які входять до СНД, та країнами Європейського Союзу;
- масова інтеграція населення, яка створює прецедент для скоєння контрабанди та митних злочинів [5].

Протидія митним деліктам економічного характеру, основною метою яких є ввезення в країну товарів з ухиленням від сплати митних платежів, може бути ефективною та результативною тільки у разі, якщо вона ведеться заходами також економічного характеру. Основним заходом економічного характеру у боротьбі з такими митними правопорушеннями є оптимізація митного та податкового законодавства як щодо оподаткування імпорту товарів, так і створення належних фіскальних умов для розвитку вітчизняного виробника, тобто формування ефективного фіскального простору в Україні [6, с. 325].

Митні органи України є одним із основних суб'єктів протидії контрабанді, основними завданнями яких є створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом із митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення. Водночас, слід акцентувати, що з метою оперативного та ефективного здійснення контролю за дотриманням правил переміщення товарів (предметів) та транспортних засобів через митний кордон України митні органи України повинні бути наділені відповідним обсягом повноважень (у тому числі щодо проведення оперативно-розшукової діяльності)

Список використаних джерел:

1. Серих О. В. Деліктологічні дослідження порушень митних правил: історіографія, сучасний стан та перспективи розвитку. *Митна справа*. 2014. № 6 (96). С. 32-38.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Історія митної справи в Україні / К. М. Колесников та ін.; за ред. П. В. Пашка. К.: Знання, 2006. 606 с.
4. Махобей К. Контрабандний промисел у правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Історія. 2013. Вип. 2. Ч. 2. С. 1-6.
5. Дмитрів В. І. Вектори протидії митній злочинності в Україні та світі. *Ефективна економіка*. 2018. Вип. 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/63.pdf
6. Чумак В. В. Особливості діяльності митних органів щодо протидії контрабанді. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 3 (91). С. 320-328.